

NAUKA ORTOGRAFII-mini poradnik

Po pierwsze systematycznie dbajmy o bezbłędne pisanie słów. Gdy zapisujemy wyraz, nasz mózg zapamiętuje zarówno obraz wyrazu jak i ruch wykonywany przez rękę podczas jego pisania. Dlatego niektóre osoby, chcąc się upewnić jak należy napisać dany wyraz, zapisują go sobie z boku - sprawdzają jak "poprowadzi ich" ręka oraz czy obraz wydaje im się znajomy i poprawny. Ponieważ pisząc z błędem dziecko utrwała w mózgu niewłaściwy wzorzec, szczególne znaczenie ma zapobieganie błędom. Uczmy więc dzieci korzystania ze słownika ortograficznego (jeszcze przed zapisaniem słowa budzącego wątpliwości) i czuwajmy nad nimi, gdy wykonują ćwiczenia ortograficzne.

Codzienne czytanie książek jest również formą ćwiczenia ortograficznego. Podczas czytania mózg oswaja się z obrazami mnóstwa wyrazów, podsuwajmy więc naszym dzieciom interesujące (dla nich) lektury.

Po drugie dbajmy o miłą atmosferę podczas wykonywania ćwiczeń ortograficznych.

Ćwiczmy wcześniej, z wyprzedzeniem, bez napięcia i nie przeciążajmy dziecka. Wtedy ćwiczenia są efektywniejsze, jest czas na utrwalenie, a nasze dziecko z większą pewnością siebie i spokojem przystępuje do sprawdzianu.

Zasady ortograficzne

Ich dobra znajomość i umiejętność zastosowania pomaga unikać błędów. Dzieci poznają je w szkole stopniowo. Aby się nie "zgubić" i wiedzieć jakie zasady powinno już znać nasze dziecko, można założyć specjalny zeszytek i zapisywać w nim nowo poznaną regułę, przykłady wyrazów, w których pisowni się ją wykorzystuje i oczywiście wyjątki od jej stosowania. Taki zeszytek może bardzo ułatwić wszelkie powtórki.

Według większości specjalistów, ortografii należy uczyć poprzez pisanie, ponieważ wówczas wykorzystujemy pamięć kinestetyczną (pamięć ruchu), jedną z najskuteczniejszych form zapamiętywania.

Ćwiczenia ortograficzne oparte na pisaniu

Przepisywanie pojedynczych wyrazów lub całych tekstów

To ćwiczenie rodzicom wydaje się bardzo proste, jednak niektórym młodszym dzieciom sprawia trudności. Najważniejsze w tym przypadku jest unikanie błędów, czyli zapamiętywanie prawidłowego wzorca. (Pamiętacie jak w szkole wyraz, w którym zrobiło się błąd trzeba było potem wielokrotnie przepisywać? To wszystko po to, aby mózg przyswoił jeden, właściwy wzorzec). Najlepiej sprawdzić w zeszycie i podręczniku nad jakim materiałem słownym pracowało nasze dziecko w szkole (może ćwiczyło stosowanie w praktyce jednej z zasad ortograficznych) i dopiero zdecydować, które wyrazy (teksty) powinno przepisywać.

Dziecko może również:

a. Narysować trudne słowo w swoim ulubionym kolorze.

- b. Wyróżnić w dowolny sposób litery, które w danym słowie sprawiają mu kłopot, na przykład napisać je tak, by były większe, jaśniejsze lub innego koloru niż pozostałe.
- c. Rozbić słowo na trzyliterowe grupy i rysować je po trzy litery.
- d. Przedstawić litery na znajomym tle: najpierw narysować znany przedmiot lub scenę z filmu, a na tym litery, które chce zapamiętać.
- e. Jeśli słowo jest długie, należy napisać je mniejszymi literami, tak żeby mieć przed oczyma cały wyraz.
- f. Rysować litery palcem w powietrzu i wyobrażać sobie te, które akurat pisze.

Pisanie z pamięci wyrazów lub całych zdań.

Dziecko ma przed sobą wyraźnie zapisane, wybrane przez nas słowa lub zdania.

Najpierw pracujemy nad całością materiału - dziecko czyta go głośno i wspólnie omawiamy występujące w nim trudności ortograficzne. Trudności występują nie tylko tam, gdzie musimy zdecydować czy napisać "u" czy "ó", "ż" czy "rz", "ch" czy "h", ale także przy zmiękczeniach (słońce czy słonice), głosek nosowych (zaczęła czy zaczęła) oraz w wyrazach, które piszemy inaczej niż wymawiamy (chleb - na końcu słyszymy "p"). Trudności, które zauważamy możemy podkreślić, zastanawiamy się dlaczego piszemy właśnie tak, czy istnieje jakaś zasada ortograficzna, którą można tu zastosować.

Następnie koncentrujemy się na fragmencie tekstu (wyrazie, zdaniu lub, jeśli jest długie, jego części). Dziecko czyta głośno fragment i stara się go zapamiętać. Zasłaniamy fragment paskiem papieru i dopiero wtedy dziecko zapisuje go z pamięci. Potem przechodzimy do następnego fragmentu (wyrazu).

Gdy dziecko napisze już całość, razem z nami sprawdza poprawność zapisu. Znalezione błędy wyraźnie poprawiamy i utrwalamy prawidłową pisownię wyrazu .

Pisanie ze słuchu (dyktando) z komentowaniem.

To ćwiczenie jest najtrudniejsze, ponieważ dziecko przed zapisaniem tekstu ani przez chwilę nie widzi jego obrazu.

Najpierw wybieramy tekst:

- a. z zeszytu lub podręcznika dziecka
- b. z dostępnych w księgarniach publikacji zawierających teksty dyktand
- c. wymyślamy go sami lub wspólnie z dzieckiem (przy okazji uczy się układać zdania i pisać opowiadania), używając wybranych wyrazów z trudnościami ortograficznymi.

Czytamy dziecku tekst na głos (ale nie pokazujemy). Następnie czytamy zdanie (lub jeśli jest długie, to jego część) i omawiamy pisownię wyrazów, które mogą sprawić trudność. Jeszcze raz czytamy zdanie, a dziecko je zapisuje. Na koniec oczywiście sprawdzamy tekst, omawiamy błędy i utrwalamy poprawną pisownię wyrazów z błędem.

Inne metody pracy z dzieckiem:

1.Gry ortograficzne

- online-polecane

<http://www.zyrafa.pl/>, <http://www.ortofrajda.pl/>, <http://pisupisu.pl/>, <http://www.ortografka.pl/>

-planszowe-"Quiz ortograficzny" „Lotto ortografia” „Ortografia na wesoło” „Wyścig ortograficzny”

2.Uczenie się na pamięć wierszyków ortograficznych

Ta metoda może szczególnie pomóc dzieciom mającym bardzo dobrą pamięć słuchową, a słabą wzrokową i kinestetyczną.

Wyrazy z ch, h, ó, rz, ż wymiennym

Zapamiętaj, proszę, słowa,

Niech ci dobrze wpadną w ucho:

Pióro - pierze, główny - głowa,

Blacha - blaszka, suszyć - sucho.

Kiedy dręczy cię niepewność,

Zawsze sobie przypominaj:

Wierzyć - wiara, drzewo - drewno,

Błahy - błazen, drużyna - drużyna.

A nuż głoski się odmieniają?

Sprawdź, gdy piszesz, to pomaga!

Wożę - wóz, pieniądze - pieniądz,

Stożek - stóg, wahadło - waga.

"Ó"- pisownia wyrazów z u zamkniętym

Nikną wszelkie niepokoje,

Kiedy stwierdzę: dwójka - dwoje.

Nie drży także mi stalówka

Pisząc: -ówna, -ów i-ówka.

Zaokrąglam ó w dwu słowach:

Ósmy, ów, bo osiem, owa.

"U" - pisownia wyrazów z u otwartym

Zapamiętaj, zawsze tu

Pisz otwarte, zwykłe u

W słowach: skuwka i zasuwka,

Gdyż wyjątkiem są te słówka;

W częstkach: -unka, -un i -unek:

Opiekunka, zdun, pakunek.

Pisz je także: w częstce -ulec,

Więc: budulec i hamulec;
W ulu, dwu, gdzie u litera
Wyraz kończy lub otwiera.
Wreszcie - niech nikt nie kreskuje
W czasowniku części -uje.

"Rz"- pisownia wyrazów

Niech pamięta każdy z was,
Kiedy pióro puszcza w tan:
Brzoza, brzydal, brzytwa, brzask,
Chrzątka, chrząszczyk, chrzest i chrzan.
Kto to wie, ten z dwójek drwi,
Zapamięta bowiem w lot:
Drzemka, drzazga, drzewo, drzwi,
Grzegorz, grzanka, grzebień, grzmot.
Wesół będzie tata twój,
Że już zastęp dwójek znikł:
Wejrzyj, ujrzyj, wyjrzyj, spójrz,
Przejazd, przejście, przetak, prztyk.
A profesor powie w głos:
"Piątkę dam, niech ma ją raz!"
Trzęsawisko, trzoda, trzos,
Wrzosowisko, wrzenie, wrzask.

"H"- pisownia wyrazów z samym H

Kłopotliwe samo h
Dość szczególną skłonność ma;
Lubi "hałaśliwe" słowa:
huk, harmider, hałasować,
Heca, hurmem, hej, hop, hura,
Hola, horda, hejnał, hulać,
Hasać, halo, hop, wataha...
W tych wypadkach się nie wahaj!
Kłopotliwe samo h lubi także słowa związane z ruchem wahadłowym: wahadło, wahać się,
huśtawka, huśtać się.

3. Skojarzenia ortograficzne.

Powyższa metoda opiera się na wykorzystaniu swego rodzaju obrazów mentalnych tworzonych w umyśle ucznia. Powstające w ten sposób wizualizacje, uruchamiają prawą półkulę i w ten sposób ułatwiają zapamiętywanie pisowni słów, absorbując dodatkowe zmysły oraz wyobraźnię.

Przykłady :

* „But” - piszemy przez „u” otwarte, bo ma on otwór na nogę (na podobnej zasadzie - tzn. ze względu na otwór - można zapamiętać np. słowa „guzik”, „rurka”, „kubek”, „butelka”).

* „Król” - piszemy przez „ó” zamknięte, bo insygnia władzy królewskiej to okrągłe jabłko i proste berło, tak jak kółko i kreska w głosce „ó”.

* „Ogórek” - piszemy przez okrągłe „ó” zamknięte, bo możemy go pokroić na okrągłe plasterki, a ogonek przypomina kreskę nad „ó”.

* „Jaskółka” - piszemy przez samo „ó”, bo jaskółka lata w kółko.

„Hulajnoga” - piszemy także przez samo „h” (jedna litera), bo jest to pojazd jednośladowy.

4. Tematyczne rodziniki wyrazów.

Zapamiętanie pisowni całych zestawów wyrazowych można sobie ułatwić wykorzystując metodę łączenia ich w grupy tematyczne.

Przykłady :

a) Wyrazy z głoską „h” można połączyć w następujące grupy :

- „h” hałasujące (np. hałas, harmider, huk, helikopter, huragan)
- „h” huśtające się (np. huśtawka, hamak, wahadło)
- „h” historyczno - bohaterskie (bohater, heros, hetman, hrabia, husarz, hołd, husaria, Herkules)

b) Nazwy ubrań zawierające głoski „ó” lub „u” .

- Wszystkie nazwy części ubrań piszemy przez „u” (np. kurtka, buty, futro, pulower, kaptur, fartuch, koszula, kożuch, bluzka) za wyjątkiem słowa „spódnica” pisanego przez „ó”.

c) Wyrazy związane z tuszą człowieka

Całą grupę wyrazów związanych z tuszą człowieka piszemy przez „u” : gruby, chudy, szczupły, tłusty, schudnąć, zeschupnąć.

d) Nazwy warzyw zawierające głoski „ó” lub „u” .

Wszystkie nazwy warzyw piszemy przez „u” (buraki, cebula, pietruszka, kapusta) za wyjątkiem słowa „ogórek”.

5.Projektowanie ortogramów- tworzenie obrazków zawierających zapis „trudnego” wyrazu i ilustrację pomagającą go zapamiętać

a).zapis wyrazu „HUŚTAWKA”, a w miejscu litery „H” narysowane huśtające się dziecko;

6.Tworzenie tablic ortograficznych-

Zapisywanie na dużych pojedynczych kartkach zapisów zasad ortograficznych i zawieszanie ich na ścianach pokoju, na szafie, nad łóżkiem (w miejscach, na które często pada wzrok dziecka);

Opracowała mgr I.Musiak

Bibliografia:

na podstawie artykułu A.Dmitruk

Gordon Dryden, Jeannette Vos "Rewolucja w uczeniu" Wydawnictwo Moderski i S-ka, Poznań 2000

Witold Gawdzik "Ortografia na wesoło i na serio" Oświata 1997 (m.in. znajdziecie w niej więcej wierszyków ortograficznych, dużo ćwiczeń, opis zasad i teksty dyktand;)